

**UCHWAŁA NR XXIV/179/2017
RADY GMINY STOLNO**

z dnia 16 lutego 2017 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Stolno

Na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 z późn.zm.) **uchwała się, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Stolno.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

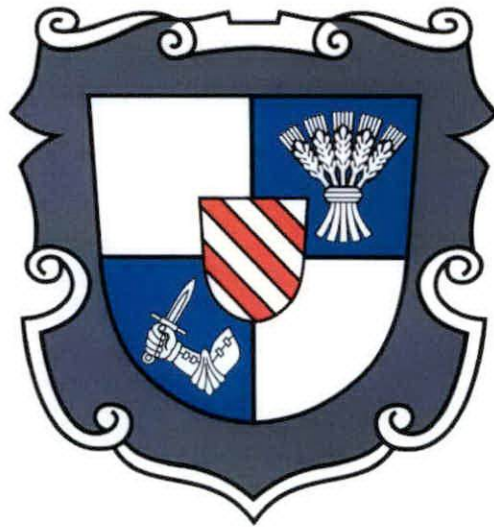

Przewodnicząca Rady Gminy
Stolno

Halina Kołodziejek

Załącznik do Uchwały Nr XXIV/179/2017
Rady Gminy Stolno
z dnia 16 lutego 2017 r.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno

Luty 2017 r.

A handwritten signature in blue ink, located in the bottom right corner of the page.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno

Zamawiający:

Gmina Stolno

Stolno 112
86-212 Stolno
tel. 56 677 09 00

Wykonawcy:

Zespół ds. opracowania i wdrożenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Stolno w składzie:

- Anna Bochen – Koordynator GPR (Sekretarz Gminy/koordynator projektu/przewodniczący Zespołu),
- Robert Dobek - specjalista ds. organizacji i partycypacji społecznej (pracownik UG Stolno ds. gospodarki nieruchomościami, ochrony danych osobowych i informatyzacji),
- Beata Bigos – specjalista ds. finansów (Skarbnik Gminy Stolno),
- Paweł Maliszewski – specjalista ds. zagospodarowania przestrzennego i przedsięwzięć infrastrukturalnych (pracownik UG Stolno ds. infrastruktury i zagospodarowania przestrzennego),
- Joanna Sikora - specjalista ds. problemów społecznych i przedsięwzięć społecznych skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (pracownik GOPS w Stolnie).

Dorfin Grant Thornton Frąckowiak sp. z o.o. sp. k.

ul. Głowackiego 20
87-100 Toruń

Zespół w składzie:

- Jacek Błazejewski
- Maria Murawska
- Jolanta Wojciechowska
- Barbara Kaczor
- Monika Jasieniecka

Grant Thornton

An instinct for growth™

Spis treści

Wstęp.....	5
Rozdział 1. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	9
1.1. Powiązania z dokumentami krajowymi.....	11
1.2. Powiązania z dokumentami regionalnymi.....	13
1.3. Powiązania z dokumentami lokalnymi.....	16
Rozdział 2. Uproszczona diagnoza Gminy Stolno	18
Rozdział 3. Obszar zdegradowany gminy	27
3.1. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej.....	28
3.1.1. Miejscowości do 150 mieszkańców	28
3.1.2. Miejscowości od 151 do 350 mieszkańców	31
3.1.3. Miejscowości od 351 do 450 mieszkańców	33
3.1.4. Miejscowości powyżej 450 mieszkańców	35
3.1.5. Podsumowanie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej	36
3.2. Analiza miejscowości, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach.....	37
3.2.1. Podsumowanie analizy miejscowości pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach	39
Rozdział 4. Obszar rewitalizacji w gminie Stolno	40
4.1. Powierzchnia i ludność obszaru rewitalizacji.....	41
4.2. Cele rewitalizacji	43
Rozdział 5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji.....	47
5.1. Podobszar 1: Klęczkowo	48
5.2. Podobszar 2: Małe Czyste	57
Rozdział 6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	66
Rozdział 7. Cele i kierunki działań programu rewitalizacji.....	69
Rozdział 8. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych	72
Rozdział 9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji	86
Rozdział 10. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji	97
Rozdział 11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z harmonogramem	105
Rozdział 12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji.....	114
Rozdział 13. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian.....	121
Rozdział 14. Wykaz niezbędnych zmian, ocen i opinii	124

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno

Lista map zmian funkcjonalno-przestrzennych w Gminie Stolno	128
Załączniki	129
Spis tabel	141
Spis wykresów	142
Spis schematów	142
Spis map	143
Spis zdjęć	143

Wstęp

Rewitalizacja, czyli proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony jest na podstawie **programu rewitalizacji**. Jest to wieloletni program działań w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej, którego celem jest wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego. Program jest podstawą do ubiegania się o środki na rewitalizację, m. in. z funduszy unijnych. Taką funkcję spełnia niniejszy Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno.

Ramy prawne dla rewitalizacji w Polsce wyznacza ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku. Określa ona zasady oraz tryb przygotowania, koordynowania i tworzenia warunków do prowadzenia i oceny rewitalizacji. Zapisy ustawy porządkują dzisiejsze pojmowanie rewitalizacji rozumianej jako przedsięwzięcie całościowe, integrujące działania na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany.

Schemat 1. Proces rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

W perspektywie finansowej 2014-2020¹ rewitalizacja dotyczy zarówno **terenów miejskich, jak i wiejskich**. Głównym jej celem powinno być trwale podniesienie **jakości życia** na obszarze zdegradowanym. Kierunki działań rewitalizacyjnych wyznacza Krajowa Polityka Miejska 2023, która wskazuje, że w obecnym okresie programowania 2014-2020 rewitalizacja nie może być postrzegana, tak jak do tej pory, jedynie jako remont, modernizacja czy odbudowa. Powinna ona **łączyć działania** w sposób kompleksowy, tak aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego, związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.

¹ Perspektywy finansowe (ramy finansowe) to wieloletnie plany finansowe UE, które mają na celu zapewnienie dokonywania wydatków Unii w sposób usystematyzowany i w granicach jej zasobów własnych. Ramy ustala się na okres co najmniej pięciu lat. Roczny budżet Unii musi być zgodny z wieloletnimi ramami finansowymi. Kategorie wydatków odpowiadają głównym sektorom działalności Unii. Proces realizacji i rozliczania wydatków z perspektywy 2014-2020 zakończy się ostatecznie w 2023 r.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno

Istotne jest, aby projekty społeczne stanowiły punkt wyjścia i były nieodłącznym elementem procesów rewitalizacyjnych. W obecnej perspektywie finansowej nie dopuszcza się realizacji tylko i wyłącznie wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji. Projekty te będą mogły zostać zrealizowane w ramach szerszej koncepcji, uzupełniająco do działań społecznych tzw. „miękkich”. Istotnym elementem procesu rewitalizacji jest **partycypacja społeczna**, obejmująca przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, przez których rozumie się mieszkańców gminy, w szczególności mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na obszarze rewitalizacji, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego, podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą, społeczną w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, organy władzy publicznej oraz inne podmioty niż organy władzy publicznej realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Proces przystąpienia do sporządzenia gminnego programu rewitalizacji dla gminy Stolno został wszczęty na wniosek Wójta Gminy Stolno na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy o rewitalizacji.

Prowadzenie procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji. Sposób wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w gminie Stolno przedstawia schemat nr 2. Wskazane obszary zostały wyznaczone Uchwałą Nr XVII/127/2016 Rady Gminy Stolno z dnia 24 czerwca 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2187 z dnia 29 czerwca 2016 r.

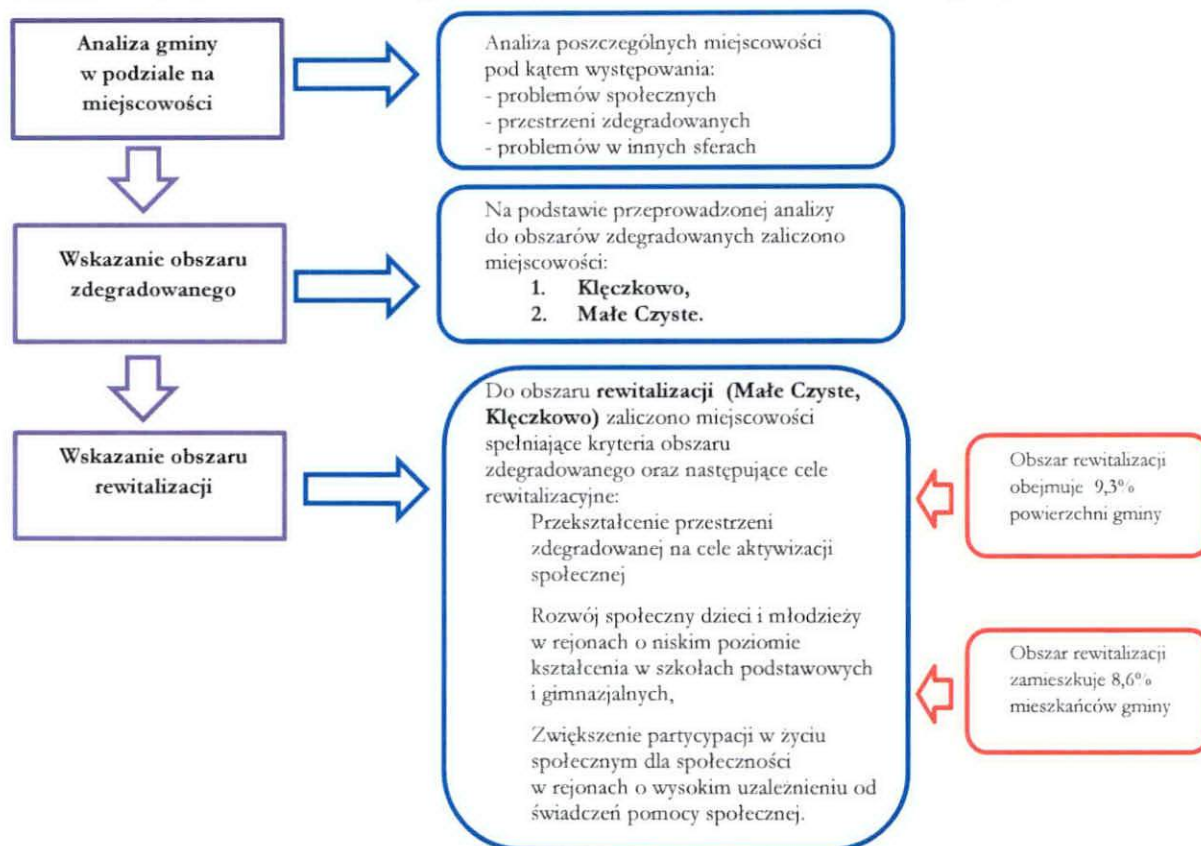
Obszarem zdegradowanym jest obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym. Ponadto występuje na nim co najmniej jedno z negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Obszar rewitalizacji wyznacza się jako całość lub część obszaru zdegradowanego i opracowuje dla niego gminny program rewitalizacji. Gmina Stolno planuje prowadzenie działań rewitalizacyjnych i chce pozyskać na ten cel środki unijne. W związku z tym konieczne było opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji, zawierającego w szczególności: szczegółową diagnozę obszaru zdegradowanego, cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji.

Opracowanie **diagnozy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Stolno** rozpoczyna działania związane z procesem rewitalizacji na obszarze gminy. Dla potrzeb niniejszego dokumentu przeprowadzono dokładną analizę sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, która pozwoliła na zdiagnozowanie problemów i potencjałów występujących na poszczególnych obszarach. Zobiektywizowane metody i wskaźniki pozwoliły na wskazanie tych obszarów, które charakteryzuje szczególnie intensywna koncentracja szeregu niekorzystnych zjawisk, a w konsekwencji wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszarów do rewitalizacji.

Dla potrzeb niniejszego dokumentu przeprowadzono dokładną analizę sytuacji społeczno-gospodarczej, która pozwoliła na zdiagnozowanie problemów i potencjałów występujących na poszczególnych obszarach. Pozwoliło to na określenie kierunków rozwoju na najbliższe lata i zaplanowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które pozwolą na osiągnięcie postawionych celów.

Schemat 2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarze gminy Stolno

Źródło: Opracowanie własne.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno charakteryzuje się następującymi cechami:

- Kompleksowością – gdyż ujmuje działania w sposób kompleksowy, tj. planuje realizację przedsięwzięć współfinansowanych z różnych środków (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz innych środków publicznych i prywatnych), tym samym nie pomija aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego. Program składa się z różnorodnych działań, które zapewniają, że zostanie osiągnięta kompleksowość interwencji.
- Koncentracją – ponieważ program koncentruje swoją interwencję na tych obszarach gminy, które są dotknięte koncentracją problemów oraz negatywnych zjawisk, a dodatkowo ogranicza się do obszarów faktycznie zamieszkiwanych.
- Komplementarnością projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych – pomiędzy zaplanowanymi projektami i przedsięwzięciami zachodzi efekt synergii w następujących wymiarach:
 - przestrzennym,
 - problemowym,
 - proceduralno-instytucjonalnym,
 - źródeł finansowania.
- Realizacją zasady partnerstwa i partycypacji – program został wypracowany we współpracy z lokalną społecznością. Konsultacje społeczne nie tylko towarzyszyły procesowi wyznaczenia obszaru rewitalizacji i przygotowaniu programu, ale też były jednym z elementów współtworzących program.

Rozdział 1. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

- 1.1. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami krajowymi
- 1.2. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi
- 1.3. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno został opracowany zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji. Ponadto wykazuje on powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, które zostały wskazane na poniższym schemacie.

Schemat 3. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Poziom krajowy	Poziom regionalny	Poziom lokalny
Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 Założenia	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Stolno
Krajowa Polityka Miejska 2023	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Aktualizacja strategii Rozwoju Gminy Stolno na lata 2011-2020 z perspektywą do 2023 roku
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na Terenie Gminy Stolno na lata 2014 - 2024
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020	Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2016 – 2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Wisła – Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie	Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	Program Aktywności Lokalnej Gminy Stolno na lata 2016-2020 z perspektywą do 2023 roku
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego	
Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społ. i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społ. i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020	Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	
Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015 - 2025	
Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji		

Źródło: *Opracowanie własne*

1.1. Powiązania z dokumentami krajowymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 Założenia	Zapisy zawarte w Narodowym Planie Rewitalizacji definiują rewitalizację jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji. Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Gminny Program Rewitalizacji jest zgodny z powyższym celem.
Krajowa Polityka Miejska 2023	Polityka miejska jest adresowana do wszystkich polskich miast i ich obszarów funkcjonalnych. Wyznacza ona kierunki działań rewitalizacyjnych i wskazuje, że najbardziej zaawansowanym procesem przemian jest kompleksowa rewitalizacja, realizowana na obszarach zdegradowanych, odnosząca się do konkretnego, wyznaczonego w oparciu o obiektywne kryteria, terytorium i łącząca wysiłki różnych podmiotów, których suma ma spowodować trwałe ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru, zwiększenie jego atrakcyjności dla mieszkańców i przedsiębiorców oraz poprawę jakości życia. W ten sposób należy wypracować przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i powstające we współpracy z lokalną społecznością. Gminny Program Rewitalizacji wykazuje spójność z opisanymi wyżej kierunkami działań.
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju to dokument określający główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej. Głównym celem dokumentu jest wytyczenie i charakterystyka działań skierowanych ku poprawie jakości życia Polaków i rozwoju Polski na tle Unii Europejskiej. Gminny Program Rewitalizacji jest zgodny z następującymi celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki, ▪ Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”², ▪ Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, ▪ Cel 11 Wzrost społecznego kapitału rozwoju.
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Dokument wyznacza najważniejsze zadania państwa, których realizacja przyczyni się do szybszego i bardziej zrównoważonego rozwoju kraju i poprawy jakości życia ludności poprzez wzmocnienie potencjałów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych. Główne działania obejmują trzy obszary: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjną gospodarkę oraz spójność społeczną i terytorialną. Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące obszary i cele: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Obszar strategiczny: Sprawne i efektywne państwo, Cel 3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek: rozwój kapitału społecznego, ▪ Obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka, Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego, ▪ Obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna, Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluceniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 to kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny, odnoszący się do prowadzenia polityki

² Workfare state - państwo o systemie, gdzie zasiłki uwarunkowane są wykonywaniem pracy.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie	<p>rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim.</p> <p>Głównym celem dokumentu jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji jest spójny z Celem 2 Strategii: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).</p>
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem strategicznym w kwestii zagospodarowania przestrzennego kraju. Został on stworzony w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania jego przestrzeni. Dokument zawiera cele i kierunki działań służące takiemu planowaniu przestrzennemu, które pozwoli na wzrost społeczno-gospodarczy państwa.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji jest zgodny z następującymi celami określonymi w dokumencie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystywanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, ▪ Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski, ▪ Przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego.
Wytoczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020	<p>Wytoczne służą zapewnieniu niezbędnego poziomu koordynacji działań podejmowanych w całym kraju z wykorzystaniem środków EFS w Celu Tematycznym (CT) 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją. Wyznaczają jednolite warunki i procedury wdrażania wsparcia w celu zapewnienia jednolitych standardów usług oferowanych przy udziale środków EFS osobom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz innym adresatom wsparcia w CT 9.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji został opracowany zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.</p>
Wytoczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020	<p>Celem opracowanych przez Ministerstwo Rozwoju Wytocznym jest ujednoczenie warunków i procedur wdrażania programów operacyjnych na lata 2014-2020 w zakresie projektów realizujących cele i procesy rewitalizacji. Wytoczne określają, jak należy rozumieć pojęcie rewitalizacji w odniesieniu do działań współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, FS w perspektywie finansowej 2014-2020, wskazują instrumenty realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz zapewniają ich spójność oraz kompleksowość.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji został opracowany zgodnie z Wytocznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.</p>
Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji	<p>Ustawa określa zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji został przygotowany zgodnie z zapisami ustawy, która stanowi główną podstawę prawną do jego opracowania.</p>

Źródło: *Opracowanie własne*

1.2. Powiązania z dokumentami regionalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+</p>	<p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego aktywizacja społeczno-gospodarcza na poziomie lokalnym jest jednym z najważniejszych założeń polityki rozwoju województwa. Świadczą o tym następujące cele strategiczne, z którymi zgodność wykazuje program rewitalizacji: nowoczesne społeczeństwo, modernizacja przestrzeni wsi i miast, konkurencyjna gospodarka oraz kierunki działań: rozbudzanie aktywności obywatelskiej i społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjnych, zachęcania do szerokiego otwarcia na świat oraz dążeń do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich i miast. Priorytet modernizacja przestrzeni miast i wsi zakłada dążenie do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich oraz aktywizacji społeczno-gospodarczej miast przy uwzględnieniu ich pozycji w sieci osadniczej i dostosowaniu potencjału do oczekiwań stawianych przed nimi w zakresie stymulowania rozwoju regionu, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego.</p> <p>Niniejszy Program swoją tematyką i założonymi celami wpisuje się w zidentyfikowane w Strategii kierunki rozwoju.</p>
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Zgodnie z zapisami RPO, rewitalizacja społeczno-gospodarcza, a także fizyczna obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest jednym z podstawowych działań mających przyczynić się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9d „Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, którego celem jest ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. W ramach tego priorytetu realizowana będzie odnowa społeczno-gospodarcza polegająca na rewitalizacji miejscowości wiejskich, co powinno przyczynić się do uruchomienia uspionych potencjałów społecznych, które przyczynią się do aktywizacji społecznej i zawodowej społeczności lokalnych.</p> <p>Ponadto niniejszy Program jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9vi „Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność”, którego celem jest wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.</p>
<p>Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Przedsięwzięcia rewitalizacyjne na obszarach wiejskich będą wspierane przede wszystkim w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Działania 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (działania infrastrukturalne), ▪ Działania 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych Lokalną Strategią Rozwoju (działania społeczne). <p>W ramach Gminnego Programu Rewitalizacji zaplanowane są przedsięwzięcia wpisujące się w powyższe działania.</p>
<p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020</p>	<p>Misją wskazaną w Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest tworzenie warunków dla rozwoju aktywności i samodzielności mieszkańców w życiu społecznym.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji wykazuje zgodność z następującymi celami strategicznymi dokumentu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu, ▪ Wzrost poziomu życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych, ▪ Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>W dokumencie określono cztery poziomy planowania i wdrażania polityki terytorialnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poziom wojewódzki – obejmuje miasta Toruń i Bydgoszcz oraz ich obszar funkcjonalny, ▪ Poziom regionalny i subregionalny - obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, ▪ Poziom ponadlokalny (powiatowy) – obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne (ORSG), ▪ Poziom lokalny – rozwój w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną (RLKS). Poziom ten obejmuje gminy wiejskie oraz miasta nie będące stolicami powiatów (lokalne centra rozwoju). <p>Gmina Stolno objęta jest poziomem ponadlokalnym i lokalnym polityki terytorialnej.</p> <p>W Założeniach polityki terytorialnej przyjęto, że w zakresie regionalnej polityki rozwoju obszarów wiejskich konieczna jest ich aktywizacja społeczno-gospodarcza poprzez stymulowanie rozwoju społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się we wskazane założenia.</p>
<p>Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego</p>	<p>W Strategii ORSG wskazano wstępnie obszary problemowe w poszczególnych gminach wymagające rewitalizacji. Jako obszary problemowe Gminy Stolno wskazano problemy społeczne występujące na jej terenie takie jak:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoki stopień bezrobocia; 2. Niewystarczająca oferta działań aktywizacyjnych dla osób niepełnosprawnych, starszych, zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem, kobiet; 3. Niewystarczająca oferta edukacyjna dla uczniów zdolnych, dla uczniów wymagających wsparcia, dla uczniów zagrożonych wypadnięciem z systemu edukacji; 4. Niewystarczające kwalifikacje pracowników oświaty w zakresie rozwiązywania problemów edukacyjnych uczniów wskazanych w punkcie 3; 5. Brak współpracy (ograniczony zakres) instytucji publicznych z przedsiębiorcami w celu rozwoju gospodarczego regionu. 6. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura komunalna w zakresie: dróg, ścieżek pieszo – rowerowych, sieci kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków, wymiany sieci wodociągowych, mikroinstalacji prosumenckich, termomodernizacji budynków komunalnych, oświetlenia ulicznego/placów/parkingów. <p>Wśród strategicznych celów Strategii ORSG należy wskazać:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój infrastruktury technicznej z celami operacyjnymi - priorytetami inwestycyjnymi m.in.: Rozbudowa i modernizacja urządzeń gospodarki wodno-ściekowej; Modernizacja obiektów i instalacji publicznych w ramach gospodarki niskoemisyjnej i rozwój systemów OZE; Rozwój i poprawa stanu sieci drogowej i ścieżek rowerowych - wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym z celami operacyjnymi - priorytetami inwestycyjnymi m.in.: Wsparcie i aktywizacja osób bezrobotnych; Wsparcie i aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - wysoki poziom usług społecznych z celami operacyjnymi - priorytetami inwestycyjnymi m.in.: Poprawa poziomu edukacji na terenie ORSG w zakresie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego; Atrakcyjna oferta kulturalna, sportowa i rekreacyjna; Rozwój oferty w zakresie wychowania przedszkolnego. <p>Niniejszy program wpisuje się w powyższe i stanowi uszczegółowienie zapisów Strategii ORSG.</p>
<p>Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego</p>	<p>Zasady regionalne definiują pojęcia związane z rewitalizacją oraz określają sposób tworzenia programu rewitalizacji, w tym zwłaszcza zasady jego opracowywania w nowej perspektywie finansowej: kompleksowości, komplementarności, koncentracji, partnerstwa i partycypacji. Wskazują również: sposób wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, obowiązkowe elementy programu rewitalizacji oraz oczekiwane efekty procesów rewitalizacji, prowadzonych w województwie kujawsko-pomorskim.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji został opracowany w oparciu o Zasady regionalne i wykazuje zgodność z regułami opracowania programów rewitalizacji zawartymi</p>

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno

Nazwa dokumentu na lata 2014-2020	Opis powiązań
Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015 - 2025	w dokumencie. Strategia Rozwoju Powiatu określa cele strategiczne i operacyjne w następujących obszarach priorytetowych: sfera społeczna, sfera gospodarcza, sfera techniczna. Program rewitalizacji wpisuje we wszystkie wskazane cele, tj.: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnione mieszkańcom Powiatu Chełmińskiego atrakcyjnych warunków do życia, ▪ Konkurencyjny i rozwinięty gospodarczo Powiat Chełmiński, ▪ Nowoczesna i przyjazna środowisku infrastruktura techniczna, ▪ Sprawny i partnerski system realizacji zadań w Powiecie Chełmińskim.

Źródło: Opracowanie własne

1.3. Powiązania z dokumentami lokalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Stolno</p>	<p>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Stolno określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, stanowi podstawowe narzędzie umożliwiające spełnianie zadań własnych gminy w zakresie ładu przestrzennego, komunikacji i infrastruktury technicznej. Przyjęte w Studium kierunki rozwoju powinny prowadzić do określenia potencjalnych możliwości wykorzystania przestrzeni oraz niezbędnych z punktu widzenia realizacji celów zmian zagospodarowania przestrzennego. Gminny Program Rewitalizacji został opracowany w oparciu o zapisy Studium i nie narusza jego postanowień.</p>
<p>Aktualizacja strategii Rozwoju Gminy Stolno na lata 2011-2020 z perspektywą do 2023 roku</p>	<p>Celem nadrzędnym Strategii Rozwoju Gminy Stolno jest „Rozwój społeczno-gospodarczy gminy Stolno i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju”. Gminny Program Rewitalizacji jest spójny z ww. celem nadrzędnym oraz celami strategicznymi „Rozwojem społeczno-gospodarczym gminy Stolno i podniesieniem poziomu życia mieszkańców przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju”, „Wzrostem aktywności społeczno-gospodarczej i „Wzrostem atrakcyjności gminy”, a w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwiązaniem problemu gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy; - poprawą obsługi mieszkańców w sferze ochrony kultury, edukacji i rekreacji oraz informatyzacji, - rozwojem budownictwa socjalnego, przedsiębiorczości i turystyki; - ograniczeniem bezrobocia, - zmniejszaniem zjawisk patologii, - wzrostem inicjatyw i integracja oraz aktywizacją społeczną, - promocją dziedzictwa kulturowego, - rozwojem terenów wypoczynkowych i rekreacyjnych <p>Planowane do realizacji projekty zawarte w GPR wpisują się w cele i działania zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Stolno.</p>
<p>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gmin Stolno na lata 2014-2024</p>	<p>Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się w cel główny Strategii, którym jest „Poprawa jakości i warunków życia mieszkańców Gminy Stolno zagrożonych z różnych przyczyn wykluczeniem społecznym oraz ich aktywizacja i integracja z pozostałymi mieszkańcami gminy” oraz cele ogólne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Przeciwdziałanie bezrobociu ▪ Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin ▪ Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej ▪ Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i łagodzenie jego skutków ▪ Zahamowanie zjawiska uzależnienia od alkoholu i narkotyków oraz łagodzenie jego skutków ▪ Zapewnienie wsparcia dla osób starszych i ich aktywizacja
<p>Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2016 – 2023 dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Vistula – Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”</p>	<p>Gmina Stolno jest jedną z dziesięciu gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”. Gminny Program Rewitalizacji stanowi uszczegółowienie kwestii dotyczących rewitalizacji poruszanych w LSR i wpisuje się w następujące cele ogólne i szczegółowe LSR:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel ogólny 1. Poprawa atrakcyjności obszaru LSR do 2022 r.: <ol style="list-style-type: none"> a) Poprawa standardu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i drogowej oraz rewitalizacja i poprawa estetyki przestrzeni publicznej na obszarze LSR do 2022 roku, ▪ Cel ogólny 2. Wzmocnienie kapitału społecznego, wzrost aktywizacji społecznozawodowej, włączenie społeczne, animacja i aktywizacja mieszkańców obszaru LSR oraz promocja obszaru do 2022: <ol style="list-style-type: none"> a) Aktywizacja społeczno-zawodowa i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LSR do 2022 roku.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno

<p>Program Aktywności Lokalnej Gminy Stolno na lata 2016-2020 z perspektywą do 2023 roku</p>	<p>Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się w główny cel PAL, tj. zwiększenie aktywności mieszkańców gminy, w szczególności grup zagrożonych ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym i ich otoczenia we wszystkich obszarach życia społecznego, w tym także rynku pracy oraz zwiększenie potencjału rozwojowego. oraz cele szczegółowe i kierunki działań dotyczące obszarów rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none">- zapobieganie marginalizacji osób i rodzin poprzez wyrównywanie szans grup marginalizowanych m.in. osób niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, osób starszych, osób z obszarów objętych Gminnym Programem Rewitalizacji;- działania podejmowane na rzecz społeczności zamieszkujących obszary objęte Gminnymi Programami Rewitalizacji ze szczególnym naciskiem na osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. <p>PAL jest skierowany w szczególności do społeczności lokalnych, mieszkających na pewnej przestrzeni np. mieszkańcy kilku domów, osiedla, wsi, sołectwa, mieszkańców obszarów objętych Gminnym Programem Rewitalizacji.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się również inne w cele wskazane w PAL:</p> <ul style="list-style-type: none">- inicjowanie działań środowiskowych, opartych na współpracy lokalnych instytucji i społeczności lokalnych,- podejmowanie działań z zakresu edukacji społecznej i obywatelskiej,- prowadzenie działań o charakterze informacyjnym, edukacyjnym, aktywizującym i integracyjnym,- zwiększenie kompetencji społecznych i zawodowych, w szczególności u osób pozostających poza rynkiem pracy,- zwiększenie wiedzy na temat potrzeb i problemów grup i społeczności,- zmniejszanie obszarów wykluczenia społecznego,- promowanie postaw prospołecznych.
--	---

Źródło: Opracowanie własne.

Rozdział 2. Uproszczona diagnoza Gminy Stolno

2.1. Położenie geograficzne i podział administracyjny

2.2. Sfera społeczna

2.3. Sfera gospodarcza

2.4. Sfera środowiskowa

2.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

2.6. Infrastruktura społeczna

Położenie geograficzne i podział administracyjny

Gmina Stolno leży w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego na terenie historycznej Ziemi Chełmińskiej na zachodnich krańcach Pojezierza Chełmińskiego. Jest jedną z gmin wiejskich wchodzących w skład powiatu chełmińskiego. Obszar gminy zajmuje 9 852 ha.

Gmina od północy graniczy z gminą miejską Chełmno i z wiejską gminą Chełmno, od południa z gminami Lisewo i Papowo Biskupie a od zachodu z Kijewem Królewskim (gminy powiatu chełmińskiego). Od wschodu Stolno sąsiaduje z gminami Grudziądz (powiat grudziądzki) i Płużnica (powiat wąbrzeski).

Struktura administracyjna obejmuje 20 miejscowości położonych w 13 sołectwach:

1. Cepno	6. Paparzyn	10. Sarnowo
2. Gorzuchowo	7. Pilewice	11. Stolno
3. Grubno	8. Robakowo	12. Trzebieluch
4. Małe Czyste	9. Rybieniec	13. Wabcz
5. Obory		

Mapa 1. Położenie Gminy Stolno na tle powiatu chełmińskiego

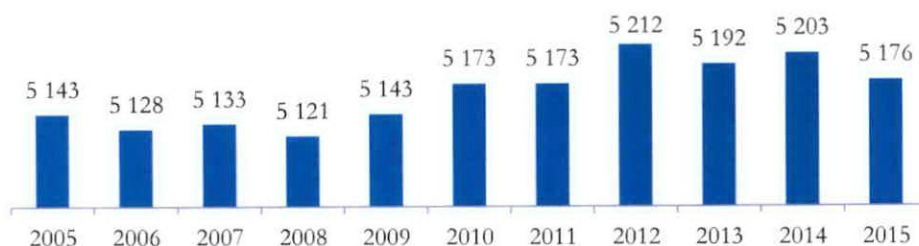

Źródło: Opracowanie własne

Sfera społeczna

W 2015 r. gminę Stolno zamieszkiwało 5 176 osób (z czego 50,1% stanowili mężczyźni), a średnia gęstość zaludnienia obszaru wynosiła 53 os./km². Na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba mieszkańców ulegała wahaniom – od 5 143 osób w 2005 r. do 5 176 osób w 2015 r. (wzrost o 33 osoby, tj., 0,6%).

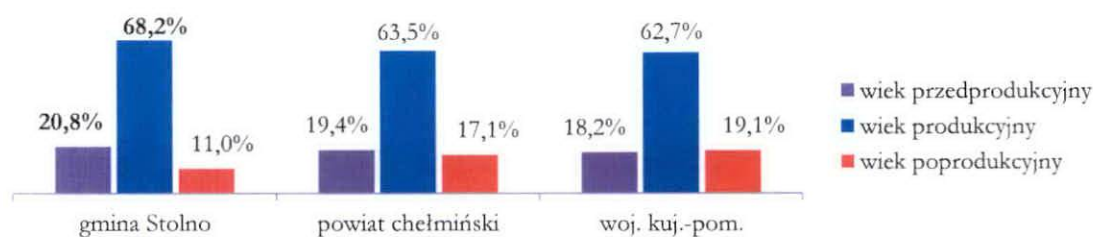
Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Stolno (2005-2015)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Stolno i BDL GUS

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze gminy wynosi 11%, podczas gdy w całym powiecie chełmińskim osoby starsze stanowią 17,10% społeczeństwa, a w województwie 19,10%. Natomiast udział osób w wieku przedprodukcyjnym wynosi w gminie 20,8%. Trendy demograficzne panujące w gminie są więc **korzystne** na tle powiatu i województwa. Mimo obecnie korzystnych zjawisk demograficznych, spadająca liczba urodzeń i wydłużanie się przeciętnego trwania życia będzie powodować, że liczba osób starszych wzrośnie, a wraz z tym zwiększy się także zapotrzebowanie na usługi socjalne, opiekuńcze i inne dedykowane seniorom. Obecnie na terenie gminy brak placówek zajmujących się dzienną lub całodobową opieką, nie ma również organizacji zajmujących się organizowaniem czasu wolnego seniorów.

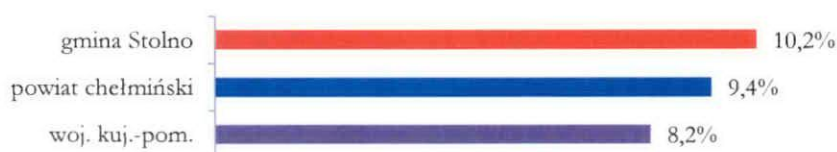
Wykres 2. Struktura demograficzna w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Stolno i BDL GUS

Na koniec 2015 r. w gminie zarejestrowanych było **360 osób bezrobotnych**. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na obszarze Gminy wynosi **10,2%** i jest o 0,8 p.p. wyższy niż w powiecie i 2 p.p. wyższy niż w województwie. Stosunek osób pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym to 4,0%, natomiast udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na obszarze gminy wynosi 24,7%.

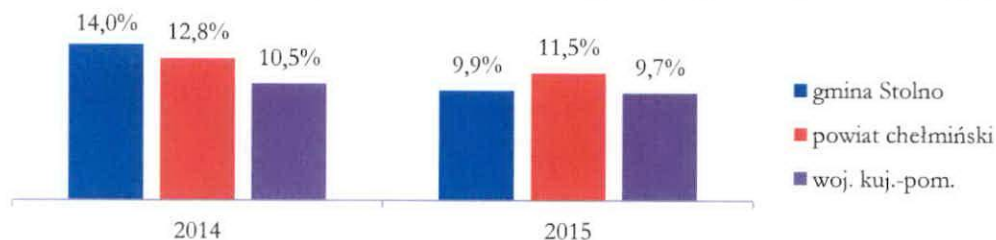
Wykres 3. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie

Charakterystycznym wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców gminy jest skala świadczonej pomocy społecznej. W 2015 roku na terenie gminy z pomocy społecznej skorzystało 515 beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w 178 rodzinach – o 4,9% mniej niż w 2014 r.

Wykres 4. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem

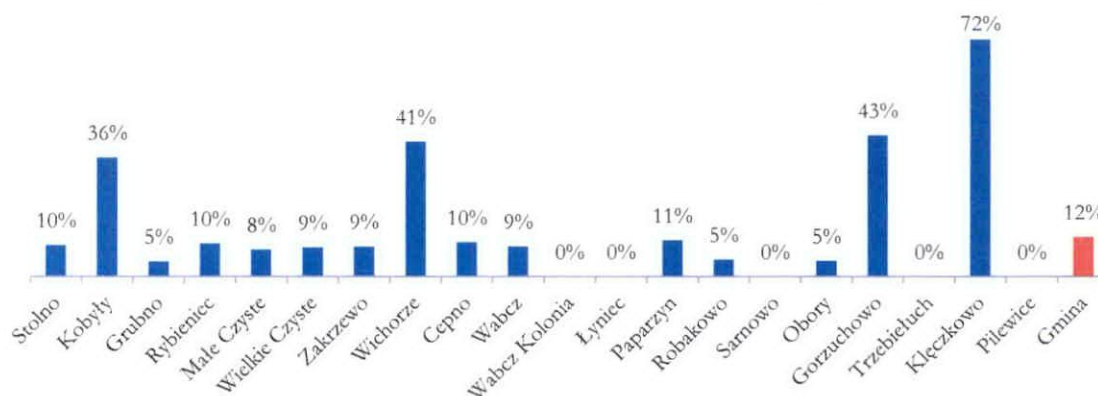

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2015 i 2014 oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stolnie.

Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności gminy wyniósł w badanym roku 9,9% i tym samym był niższy niż w poprzednim roku, oraz niższy niż w powiecie chełmińskim (11,5%) ale wyższy od wyniku w województwie (9,7%). Wynika z tego, że natężenie korzystania z pomocy społecznej w gminie spada, zwłaszcza w odniesieniu do poziomu powiatu chełmińskiego. Natomiast udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie gospodarstw domowych na terenie gminy w 2015 r. kształtował się na poziomie 14,0%.

Instytucją zajmującą się zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku na terenie Gminy jest Komenda Powiatowa Policji w Chełmnie. W 2015 r. na terenie gminy Stolno policja odnotowała 153 interwencje z powodu zakłócania miru domowego lub porządku publicznego. Stosunek tych interwencji względem ogółu gospodarstw domowych na terenie gminy wyniósł w 2015 r. 12%. W badanym roku na terenie gminy odnotowano jedynie dwa wykroczenia (także przestępstwa) wśród młodzieży w wieku 13-18 lat (w Rybieńcu i Paparzynie).

Wykres 5. Udział interwencji porządkowych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w danej miejscowości gminy Stolno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie i Urzędu Gminy Stolno.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Stolno

Na terenie Gminy znajdują się następujące placówki oświatowe:

- Zespół Szkół Nr 1 w Stolnie (szkoła podstawowa i gimnazjum),
- Zespół Szkół Nr 2 w Robakowie (szkoła podstawowa i gimnazjum),
- Szkoła Podstawowa w Wabczu.

W czerwcu 2015 r. zakończyła działalność Szkoła Podstawowa w miejscowości Małe Czyste.

W Grubnie funkcjonuje szkoła średnia prowadzona przez Powiat Chełmiński – Zespół Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego im. Ignacego Łyskowskiego (obejmuje: Liceum Ogólnokształcące, Technikum, Zasadniczą Szkołę Zawodową, Szkołę Policealną dla Dorosłych, Internat, Centrum Kształcenia Praktycznego).

Ponieważ na terenie gminy z wyjątkiem 3 oddziałów przedszkolnych brak jest wystarczającej liczby placówek opieki przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-5 lat, przekłada się to na niski odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym - w 2014 r. było to 49,5% przy średniej dla obszarów wiejskich powiatu chełmińskiego wynoszącej 56,2% i województwa wynoszącej 52,3%³.

Poza wymienionymi placówkami w Gminie nie działają inne podmioty zajmujące się podnoszeniem poziomu wykształcenia mieszkańców, jak np. świetlice środowiskowe czy uniwersytety trzeciego wieku.

Skuteczność kształcenia na poziomie podstawowym mierzona wynikami sprawdzianu szóstoklasistów i egzaminu gimnazjalnego jest niższa od poziomu województwa kujawsko-pomorskiego. W 2015 r. uczniowie osiągnęli najlepszy wynik na sprawdzianie szóstoklasistów (w porównaniu do lat poprzednich, ale był on niższy od średniej wojewódzkiej). Przeciętny wynik gminy z ostatnich 3 lat (2013-2015) wynoszący 55% był znacznie niższy od przeciętnego wyniku w województwie wynoszącego 62%. Badanie względnego wyniku (czyli stosunku wyniku uzyskanego w gminie na tle średniej wartości wojewódzkiej) pokazało, że w 2015 r. wynik ten był lepszy niż w dowolnym z 3 poprzedzających lat.

Tabela 1. Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów w latach 2012-2015

	2012	2013	2014	2015 ⁴	Przeciętny wynik z 3 lat (2015-2013)	Względny wynik 2012	Względny wynik 2013	Względny wynik 2014	Względny wynik 2015
gmina Stolno	49%	49%	57%	59%	55%	90%	83%	90%	92%
woj. kuj.-pom.	55%	59%	63%	64%	62%	-	-	-	-

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Gdańsku

Również jakość kształcenia na poziomie gimnazjalnym mierzona przeciętnym wynikiem z lat 2013-2015 jest **z większości przedmiotów niższa niż w województwie**. Szczególnie w przypadku języka angielskiego przeciętny wynik jest niższy aż o 13 p.p. na egzaminie podstawowym i o 18 p.p. na egzaminie rozszerzonym. Jedynie przeciętne wyniki z historii i WOS kształtują się na tym samym poziomie.

³ Na podstawie analizy „Wychowanie przedszkolne w województwie kujawsko-pomorskim 2015”, Biuro Analiz w Departamencie Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego WK-P w Toruniu.

⁴ Dotyczy części I sprawdzianu, tj. języka polskiego i matematyki

Tabela 2. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2013-2015

	Przedmiot	gmina Stolno			woj. kujawsko-pomorskie			Przeciętny wynik z 3 lat	
		2013	2014	2015	2013	2014	2015	Gmina	Woj.
Część humanistyczna	J. polski	54%	66%	58%	61%	65%	60%	59%	62%
	Historia i WOS	53%	59%	64%	56%	58%	62%	59%	59%
Część matematyczna	Matematyka	44%	41%	44%	46%	45%	47%	43%	46%
	Przedmioty przyrodnicze	55%	51%	45%	57%	50%	48%	50%	52%
Języki obce	J. angielski - podst.	47%	50%	51%	60%	64%	63%	49%	62%
	J. angielski - rozsz.	21%	24%	29%	43%	42%	44%	25%	43%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE w Gdańsku

Na terenie gminy Stolno działają następujące stowarzyszenia: Stowarzyszenie Inicjatywa Stolno, Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Gminny w Stolnie, Stowarzyszenie Lepsze Jutro z Gorzuchowa, jednostki OSP, grupy nieformalne, takie jak koła gospodyń wiejskich, osoby skupione wokół świetlic wiejskich, rady sołectek, lokalni liderzy. Gmina Stolno jest członkiem Lokalnej Grupy Działania „Vistula-Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję”.

Niestety ta aktywność nie przekłada się na aktywność w życiu publicznym – średnia frekwencja w wyborach jest niższa niż np. w powiecie chełmińskim. Wyjątkiem były wybory samorządowe w 2014 r., kiedy frekwencja w gminie przekroczyła poziom powiatowy i wojewódzki.

Tabela 3. Frekwencja wyborcza w gminie Stolno

Frekwencja		gmina Stolno	powiat chełmiński	woj.kuj.-pom.
w wyborach samorządowych w 2014 r.		49,18%	45,25%	44,75%
w wyborach parlamentarnych w 2015 r.		12,91%	14,40%	15,36%
w wyborach prezydenckich w 2015 r.	I tura	40,88%	41,11%	48,96%
	II tura	47,46%	48,19%	55,34%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Sfera gospodarcza

Na ogólną powierzchnię 9 852 ha użytki rolne stanowią 79,4%, co powoduje, że główną gałąź gospodarki gminy stanowi rolnictwo. Wysoka jakość gleb predestynuje gminę do rozwoju produkcji roślinnej. Na terenie gminy znajdują się gleby czarne właściwe oraz brunatne uzupełnione częściowo glebami płowymi i brunatnymi zdegradowanymi, powstałymi z piasków gliniastych mocnych, pyłów zwykłych i piasków gliniastych. Regiony glebowo-rolnicze występujące na terenie gminy to:

- Region Chełmżyński – przeważający na terenie gminy,
- Region Dolnej Wisły – w północnym i wschodnim fragmencie terenu gminy,
- Region Radzyński – w południowo-wschodnim fragmencie gminy.

Według danych za 2015 r. w gminie działało ogółem 305 firm, a 225 osób fizycznych prowadziło działalność gospodarczą⁵. Jednak poziom przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2015 r. wynosił 2,6⁶ i był znacząco niższy niż w powiecie chełmińskim (8,0) i województwie kujawsko-pomorskim (10,8).

⁵ Dane GUS BDL.

⁶ Dane gminy Stolno.

W rejestrze REGON w 2015 r. dominowały podmioty gospodarcze z takich branż jak: rolnictwo, handel hurtowy i detaliczny, budownictwo, obsługa ruchu turystycznego oraz przetwórstwo przemysłowe.

Na terenie gminy, w miejscowości Grubno, działa przedsiębiorstwo produkujące łózka medyczne, należący do grupy STIEGELMEYER. Zakład zatrudnia 200-250 pracowników. Jest to jedyny zakład pracy na terenie Gminy Stolno, który można zaliczyć do dużych zakładów pracy.

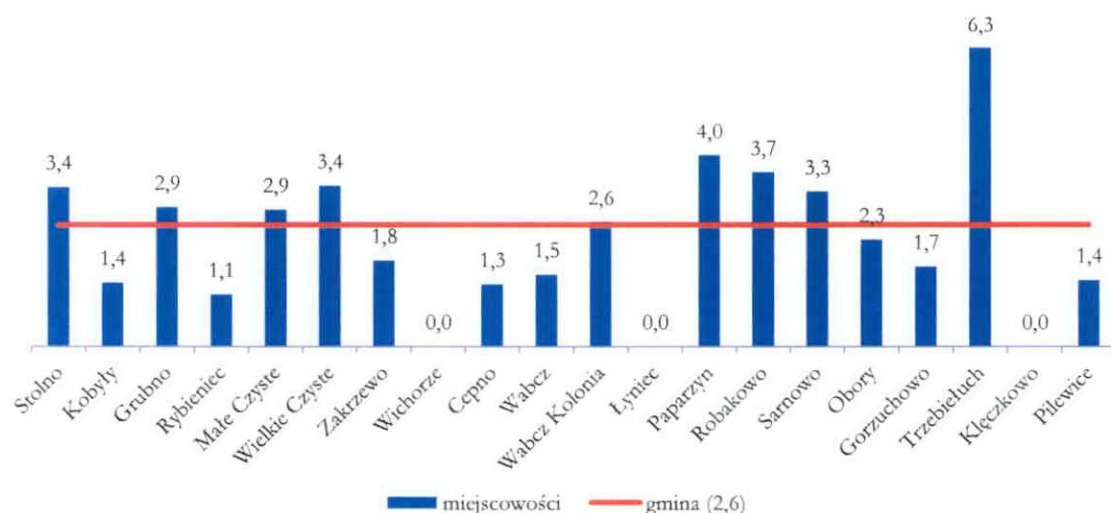
Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Stolno

* Dane dostępne od 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 4. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Stolno.

Sfera środowiskowa

79,4% ogólnej powierzchni gminy stanowią użytki rolne, pozostałe 13,4% to obszary leśne. Łączny udział terenów rolnych i zielonych (w tym użytków ekologicznych) w całkowitej powierzchni gminy wynosi 94%. Ochroną prawną są objęte tereny o powierzchni 3127,20 ha, co stanowi 31,7% powierzchni gminy. Ważnym zasobem występującym na jej terenie jest również 9 jezior.

Na terenie gminy Stolno zlokalizowane są poniżej przedstawione obszary podlegające ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody:

- **Chełmiński Park Krajobrazowy**, utworzony na mocy rozporządzenia nr 11/98 Wojewody Toruńskiego z dnia 15 maja 1998 r. w sprawie utworzenia Chełmińskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Toruńskiego nr 16, poz. 89 z dnia 29 maja 1998 r.),
- **Obszar Chronionego Krajobrazu Strefy Krawędziowej Doliny Wisły** utworzony na mocy rozporządzenia nr 21/1992 Wojewody Toruńskiego z dnia 10 grudnia 1992 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu w województwie toruńskim oraz reorganizacji zarządzenia parkami krajobrazowymi i obszarami chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Tor. Nr 27, poz. 178),
- **37 pomników przyrody**,
- **13 użytków ekologicznych**⁷.

Stan jakości powietrza na terenie gminy Stolno kształtowany jest głównie przez:

- **rozproszone źródła ciepła** (lokalne kotłownie dla zabudowy wielorodzinnej, i usług publicznych oraz indywidualne kotłownie dla zabudowy jednorodzinnej),
- **komunikację samochodową**.

Głównymi zanieczyszczeniami powietrza są dwutlenek siarki, dwutlenek azotu oraz pyły. Na terenie gminy brak jest scentralizowanego systemu ogrzewania, a liczba budynków podłączonych do lokalnych kotłowni jest niewielka. Brak gazyfikacji powoduje, że większość gospodarstw domowych jest ogrzewana z wykorzystaniem węgla i miału węglowego. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii i biomasy stanowi niewielki udział w ogólnym zapotrzebowaniu energetycznym. Gmina nie należy do obszaru gdzie zanieczyszczenie powietrza jest duże i w związku z tym nie ma opracowanego odrębnego „Programu ochrony powietrza”⁸.

Innym zagadnieniem problemowym, związanym z ochroną zdrowia i ochroną środowiska, jest obecność na terenie gminy wyrobów zawierających azbest. W Polsce zakazano wprowadzania, obrotu i produkcji wyrobów zawierających azbest, a sam azbest wpisano do wykazu niebezpiecznych substancji chemicznych stanowiącego załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z 21 sierpnia 1997 r. w sprawie substancji chemicznych stwarzających zagrożenie dla zdrowia lub życia (Dz. U. Nr 105, poz. 671). Według Programu usuwania wyrobów azbestowych dla gminy Stolno na lata 2014-2032 do usunięcia pozostaje jeszcze 1 743 245 kg wyrobów zawierających azbest, wszystkie u osób fizycznych. Najwięcej azbestu znajduje się w miejscowości Stolno – ponad 286 153 kg, a najmniej w miejscowości Gorzuchowo – 33 253 kg (Małe Czyste – 109 582 kg oraz Kłęczkowo i Trzebieluch – 124 256 kg)

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Na terenie gminy Stolno znajduje się 123,31 km dróg gminnych i powiatowych. Ponad połowa (58,7 km) są to drogi o nawierzchni gruntowej. Pozostała część to drogi o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej. Infrastruktura drogowa składa się z:

- dróg gminnych o długości 91,5 km, z czego 27% wymaga gruntownej modernizacji, a 38% bieżącego remontu⁹,
- dróg powiatowych o długości 31,81 km,
- dróg wojewódzkich DW 548 (relacji Stolno - Płachoty), DW 543 (Paparzyn - Szabda), DW 550 (Chełmno - Unisław)
- dróg krajowych: nr 91 oraz nr 55.

⁷ Na podstawie danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody.

⁸ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Stolno na lata 2015-2020.

⁹ Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015 – 2025.

- autostrady A1 przebiegającej przez północny kraniec gminy (jednak na terenie gminy nie ma żadnego zjazdu).

Na terenie gminy jest też 4,2 km ścieżek rowerowych.

Woda w gminie Stolno dostarczana jest do odbiorców z wodociągów grupowych wiejskich i ujęć indywidualnych, zlokalizowanych na poszczególnych działkach. Gmina zwodociagowana jest w 98%. Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie Gminy Stolno (według danych z UG Stolno) wynosi około 148 km. Na terenie gminy woda na cele bytowo-gospodarcze, ujmowana jest z 6 ujęć komunalnych o łącznej maksymalnej wydajności studni 2 500 tys. m³. Gminne ujęcia wody podziemnej znajdują się w: Stolnie, Robakowie, Cepnie i awaryjnie w Wichorzu, Trzebiełuchu i Małym Czystym. We wsiach Stolno, Robakowo, Trzebiełuch i Małe Czyste znajdują się hydrofornie.

Dużo mniejszy odsetek mieszkańców korzysta z sieci kanalizacyjnej - 36,8% mieszkańców gminy. Ścieki komunalne odbiera Wiejska Oczyszczalnia Ścieków w Stolnie, która oddana została do użytku w 1995 roku. W 2003 roku przeprowadzono jej modernizację. Przepustowość rzeczywista średnio dobowa oczyszczalni wynosi 400 m³/d, zaś średnia dobowa przepustowość potencjalna wynosi 530 m³/d. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest Struga Żaki.

Gmina pozbawiona jest zasilania z sieci gazowej. Ludność zaopatrywana jest w gaz poprzez sieć punktów dystrybucji butli. Przez gminę przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Grudziądz – Chełmno – Świecie oraz gazociąg wysokiego ciśnienia Chełmża – Chełmno – Świecie. Jednak ze względu na jego duże obciążenie i małą przepustowość, nie mogą one być wykorzystywane jako źródło zasilania gazowego na terenie gminy.

Przez obszar gminy przebiega linia elektroenergetyczna 110 kV relacji Lisewo-Grudziądz Węgrowo. Źródłem zasilania w energię elektroenergetyczną średniego napięcia (linie 15 kV) są stacje transformatorowe zlokalizowane w Chełmnie i Grudziądzu.

Na infrastrukturę społeczną w Gminie składa się 12 świetlic wiejskich umiejscowionych w 13 sołectwach. Do 2015 r. tylko jedno sołectwo (Małe Czyste) nie posiada własnej świetlicy. Na terenie gminy działa jedna instytucja kultury tj. Gminna Biblioteka Publiczna. Księgozbiór placówki wynosi ponad 27 tys. woluminów. Placówka biblioteczna nie jest dostosowana do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Gmina Stolno nie posiada obecnie żadnej sali kinowej ani muzeum. Nie istnieją również na jej terenie żadne ośrodki i domy kultury ani kluby. Nie odbywają się również stałe imprezy artystyczne. Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną tworzą na terenie gminy 4 boiska, 9 siłowni zewnętrznych, 19 placów zabaw. Pomocą społeczną zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stolnie.

Na terenie gminy działają dwie placówki podstawowej opieki zdrowotnej: Gminny Ośrodek Zdrowia w Stolnie i Wiejski Ośrodek Zdrowia w Robakowie. W placówkach tych mieszkańcy mogą skorzystać również z opieki stomatologicznej i ginekologicznej oraz badań laboratoryjnych. W zakresie innych specjalistycznych usług zdrowotnych mieszkańcy korzystają głównie w placówkach w Chełmnie i Grudziądzu.

W zasobach mieszkaniowych gminy w 2015 r. było 5 mieszkań socjalnych o łącznej powierzchni użytkowej 96 m² oraz 10 lokali komunalnych o łącznej powierzchni użytkowej 459 m². Mieszkania te znajdują się w wielorodzinnym budynku w Kłęczkowie (14 lokali) oraz w Paparzynie (1 lokal).

Rozdział 3. Obszar zdegradowany gminy¹⁰

3.1. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej

3.1.1. Miejscowości do 150 mieszkańców

3.1.2. Miejscowości od 151 do 350 mieszkańców

3.1.3. Miejscowości od 351 do 450 mieszkańców

3.1.4. Miejscowości powyżej 450 mieszkańców

3.1.5. Podsumowanie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej

3.2. Analiza miejscowości pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach

3.2.1. Podsumowanie analizy miejscowości pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach

¹⁰ Przedstawione w poniższym rozdziale dane statystyczne dotyczą stanu na 31.12.2015 r.

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarze Gminy Stolno nastąpiła poprzez zbadanie wszystkich miejscowości pod kątem występowania stanu kryzysowego. Biorąc pod uwagę liczebność poszczególnych miejscowości podzielono je na 4 grupy:

- **Miejscowości do 150 mieszkańców:** Łyniec, Zakrzewo, Pilewice, Wabcz Kolonia, Klęczkowo, Wichorze, Sarnowo, Wielkie Czyste, Kobyły;
- **Miejscowości od 151 do 350 mieszkańców:** Trzebieluch, Obory, Gorzuchowo, Małe Czyste;
- **Miejscowości od 351 do 450 mieszkańców:** Rybieniec, Paparzyn, Robakowo;
- **Miejscowości powyżej 450 mieszkańców:** Cepno, Wabcz, Grubno, Stolno.

Każdą z grup zbadano innym zestawem wskaźników. Na tej podstawie do obszaru zdegradowanego zostały zaliczone te miejscowości, które spełniły jednocześnie 2 kryteria:

- Na terenie miejscowości występują co najmniej 2 problemy społeczne, a wskaźniki dla tych problemów przyjmują wartości mniej korzystane w porównaniu do średniej dla Gminy,
- Na terenie miejscowości występują przestrzenie zdegradowane lub negatywne zjawiska w przynajmniej jednej ze sfer (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub infrastrukturalnej).

3.1. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej

3.1.1. Miejscowości do 150 mieszkańców

Miejscowości liczące mniej niż 150 mieszkańców (Łyniec, Zakrzewo, Pilewice, Wabcz Kolonia, Klęczkowo, Wichorze, Sarnowo, Wielkie Czyste i Kobyły) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

1. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze;
2. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze;
3. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze.

Do wyliczenia wartości wskaźników posłużyły dane statystyczne, zebrane w poniższych tabelach.

Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Tabela 5. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym w miejscowościach gminy Stolno do 150 mieszkańców

Miejscowość	Ludność ogółem	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Łyniec	17	5	11	1	9,1%
Zakrzewo	55	15	33	7	21,2%
Pilewice	71	19	43	9	20,9%
Wabcz Kolonia	76	16	53	7	13,2%
Kłęczkowo	100	25	60	15	25,0%
Wichorze	105	30	70	5	7,1%
Sarnowo	122	29	82	11	13,4%
Wielkie Czyste	147	27	107	13	12,1%
Kobyły	148	33	105	10	9,5%
Gmina	5176	1078	3530	568	16,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno.

Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze

Tabela 6. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych w miejscowościach gminy Stolno do 150 mieszkańców

Miejscowość	Liczba bezrobotnych	Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 24 m-cy	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze
Łyniec	0	0	0,0%
Zakrzewo	3	0	0,0%
Pilewice	4	0	0,0%
Wabcz Kolonia	b.d.	b.d.	b.d.
Kłęczkowo	8	3	37,5%
Wichorze	20	5	25,0%
Sarnowo	16	3	18,8%
Wielkie Czyste	12	5	41,7%
Kobyły	15	2	13,3%
Gmina	360	89	24,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie.

Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Tabela 7. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w miejscowościach gminy Stolno do 150 mieszkańców

Miejscowość	Liczba ludności ogółem	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Łyniec	17	0	0,0%
Zakrzewo	55	5	9,1%
Pilewice	71	0	0,0%
Wąbeż Kolonia	76	0	0,0%
Kłęczkowo	100	14	14,0%
Wichorze	105	39	37,1%
Sarnowo	122	13	10,7%
Wielkie Czyste	147	14	9,5%
Kobyły	148	20	13,5%
Gmina	5176	515	9,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stolnie.

Zestawienie wartości badanych wskaźników

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że koncentracja niekorzystnych czynników społecznych w tej grupie występuje w miejscowości **Kłęczkowo**.

Tabela 8. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej w miejscowościach gminy Stolno do 150 mieszkańców

Miejscowość	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Łyniec	9,1%	0,0%	0,0%
Zakrzewo	21,2%	0,0%	9,1%
Pilewice	20,9%	0,0%	0,0%
Wąbeż Kolonia	13,2%	b.d.	0,0%
Kłęczkowo	25,0%	37,5%	14,0%
Wichorze	7,1%	25,0%	37,1%
Sarnowo	13,4%	18,8%	10,7%
Wielkie Czyste	12,1%	41,7%	9,5%
Kobyły	9,5%	13,3%	13,5%
Gmina	16,1%	24,7%	9,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno, Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stolnie.

3.1.2. Miejscowości od 151 do 350 mieszkańców

Miejscowości liczące od 151 do 350 mieszkańców (Trzebiełuch, Obory, Gorzuchowo, Małe Czyste) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

1. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze;
2. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze;
3. Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia.

Do wyliczenia wartości wskaźników posłużyły dane statystyczne, zebrane w poniższych tabelach.

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Tabela 9. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem w miejscowościach gminy Stolno od 151 do 350 mieszkańców

Miejscowość	Ludność ogółem	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
Trzebiełuch	159	31	115	13	8,2%
Obory	177	32	121	24	13,6%
Gorzuchowo	178	39	127	12	6,7%
Małe Czyste	346	66	228	52	15,0%
Gmina	5176	1078	3530	568	11,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno.

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Tabela 10. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w miejscowościach gminy Stolno od 151 do 350 mieszkańców

Miejscowość	Liczba bezrobotnych	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Trzebiełuch	9	115	7,8%
Obory	7	121	5,8%
Gorzuchowo	15	127	11,8%
Małe Czyste	23	228	10,1%
Gmina	360	3530	10,20%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie.

Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia

Tabela 11. Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym¹¹ w miejscowościach gminy Stolno od 151 do 350 mieszkańców

Miejscowość	Rejon obsługi szkoły	Rok szkolny 2012/2013 (%)	Rok szkolny 2013/2014 (%)	Rok szkolny 2014/2015* (%)
Trzebieluch	SP Robakowo	47,5	48,8	56,0
Obory	SP Robakowo	47,5	48,8	56,0
Gorzuchowo	SP Robakowo	47,5	48,8	56,0
Małe Czyste	SP Stolno	49,7	63,2	57,0
Przeciętny wynik w woj.	-	59	63	64
Względny wynik (wynik szkoły na tle średniej wartości wojewódzkiej)				
Miejscowość	Rejon obsługi szkoły	Względny wynik w roku szkolnym 2012/2013 (%)	Względny wynik w roku szkolnym 2013/2014 (%)	Względny wynik w roku szkolnym 2014/2015 (%)
Trzebieluch	SP Robakowo	80,5	78,0	87,5
Obory	SP Robakowo	80,5	78,0	87,5
Gorzuchowo	SP Robakowo	80,5	78,0	87,5
Małe Czyste	SP Stolno	84,2	101,1	89,1

*Wynik sprawdzianu szóstoklasistów z języka polskiego i matematyki.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno.

Zestawienie wartości badanych wskaźników

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że koncentracja niekorzystnych czynników społecznych w tej grupie występuje w miejscowości **Małe Czyste**.

¹¹ Kryterium szczegółowe zaliczania szkoły podstawowej lub gimnazjum do placówek o niskim poziomie kształcenia:

- W przypadku szkoły podstawowej - względny wynik (czyli stosunek wyniku uzyskanego w danej szkole na tle średniej wartości wojewódzkiej) sprawdzianu szóstoklasistów w danym roku jest niższy od względnego wyniku w dowolnym z trzech poprzedzających lat.

Tabela 12. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej w miejscowościach gminy Stolno od 151 do 350 mieszkańców.

Miejscowość	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia
Trzebieluch	8,2%	7,8%	Względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w roku 2014/2015 był wyższy niż w poprzednich latach
Obory	13,6%	5,8%	Względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w roku 2014/2015 był wyższy niż w poprzednich latach
Gorzuchowo	6,7%	11,8%	Względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w roku 2014/2015 był wyższy niż w poprzednich latach
Małe Czyste	15,0%	10,1%	Względny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w roku 2014/2015 był niższy niż w roku 2013/2014
Gmina	11,0%	10,2%	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmnie.

3.1.3. Miejscowości od 351 do 450 mieszkańców

Miejscowości liczące od 351 do 450 mieszkańców (Rybieniec, Paparzyn, Robakowo) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

1. Udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze
2. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze
3. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze.

Do wyliczenia wartości wskaźników posłużyły dane statystyczne, zebrane w poniższych tabelach.

Udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze

Tabela 13. Udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem w miejscowościach gminy Stolno od 351 do 450 mieszkańców

Miejscowość	Liczba gospodarstw domowych ogółem	Liczba gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej	Udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze
Rybieniec	90	13	14,4%
Paparzyn	97	11	11,3%
Robakowo	97	9	9,3%
Gmina	1273	178	14,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno.

Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze

Tabela 14. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze w miejscowościach gminy Stolno od 351 do 450 mieszkańców

Miejscowość	Liczba dzieci w wieku do 17 lat	Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze
Rybiec	80	20	25,0%
Paparzyn	74	35	47,3%
Robakowo	97	37	38,1%
Gmina	1078	395	36,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno.

Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze

Tabela 15. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych w miejscowościach gminy Stolno od 351 do 450 mieszkańców

Miejscowość	Liczba gospodarstw domowych ogółem	Liczba interwencji porządkowych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Rybiec	90	9	10,0%
Paparzyn	97	11	11,3%
Robakowo	97	5	5,2%
Gmina	1273	152	12,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie.

Zestawienie wartości badanych wskaźników

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że koncentracja niekorzystnych czynników społecznych w tej grupie występuje w miejscowości **Paparzyn**.

Tabela 16. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej w miejscowościach gminy Stolno od 351 do 450 mieszkańców

Miejscowość	Udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Rybiec	14,4%	25,0%	10,0%
Paparzyn	11,3%	47,3%	11,3%
Robakowo	9,3%	38,1%	5,2%
Gmina	14,0%	36,6%	12,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno oraz Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie.

3.1.4. Miejscowości powyżej 450 mieszkańców

Miejscowości liczące powyżej 450 mieszkańców (Cepno, Wabcz, Grubno, Stolno) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

1. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
2. Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
3. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze

Do wyliczenia wartości wskaźników posłużyły dane statystyczne, zebrane w poniższych tabelach.

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Tabela 17. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze w miejscowościach gminy Stolno powyżej 450 mieszkańców

Miejscowość	Ludność w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Cepno	303	33	10,9%
Wabcz	356	33	9,3%
Grubno	437	38	8,7%
Stolno	484	52	10,7%
Gmina	3530	360	10,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie.

Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Tabela 18. Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze w miejscowościach gminy Stolno powyżej 450 mieszkańców

Miejscowość	Ludność w wieku produkcyjnym	Bezrobotni pozostający bez pracy 12 miesięcy i dłużej	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Cepno	303	11	3,6%
Wabcz	356	12	3,4%
Grubno	437	14	3,2%
Stolno	484	16	3,3%
Gmina	3530	140	4,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie.

Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze

Tabela 19. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych powyżej 450 mieszkańców

Miejscowość	Gospodarstwa domowe ogółem	Liczba interwencji porządkowych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Cepno	135	14	10,4%
Wabcz	131	12	9,2%
Grubno	153	7	4,6%
Stolno	157	15	9,6%
Gmina	1273	152	12,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie.

Zestawienie wartości badanych wskaźników

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że w danej grupie nie występuje miejscowość, w której można zdiagnozować szczególne nasilenie wskazanych czynników niekorzystnych.

Tabela 20. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej w miejscowościach gminy Stolno powyżej 450 mieszkańców

Miejscowość	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Cepno	10,9%	3,6%	10,4%
Wabcz	9,3%	3,4%	9,2%
Grubno	8,7%	3,2%	4,6%
Stolno	10,7%	3,3%	9,6%
Gmina	10,2%	4,0%	12,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno.

3.1.5. Podsumowanie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej

Z powyższych analiz wynika, że problemy społeczne (w ilości co najmniej 2) zostały zdiagnozowane w 2 miejscowościach: **Kłęczkowo i Małe Czyste**. Te miejscowości zostały poddane dalszej analizie, celem sprawdzenia czy występuje w nich przestrzeń zdegradowana lub niekorzystne zjawiska w innych sferach.

3.2. Analiza miejscowości, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach

W poniższych tabelach dokonano zestawienia danych obrazujących występowanie przestrzeni zdegradowanych lub problemy inne niż społeczne w miejscowościach **Kłęczkowo** i **Małe Czyste**.

Przestrzeń zdegradowana, zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” to obecnie nieużytkowane tereny i obiekty, na których realizowano działalności: przemysłowe, wojskowe, eksploatację kopalni, transportowe, rolnicze, infrastruktury komunalnej (związanej z gospodarką wodno-ściekową, odpadami, zaopatrzeniem w energię). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych możliwe jest także zaliczenie terenów i obiektów, które pierwotnie pełniły innego rodzaju funkcje (np. usługowe, handlowe, mieszkaniowe, magazynowo-składowe) i nie są obecnie wykorzystywane w tym celu, jeśli możliwa jest ich adaptacja na cele rozwoju społecznego lub gospodarczego, nawet jeśli nie dojdzie do zmiany funkcji pierwotnej. Specyficznym rodzajem „przestrzeni zdegradowanych” są także tereny i obiekty, w których rozpoczęto realizację zagospodarowania i jej nie zakończono – formalnie nie doszło więc do rozpoczęcia działalności, ale teren jest zajęty przez nieużytkowane obiekty. Specyficznym rodzajem „przestrzeni zdegradowanych” są także tereny i obiekty, w których rozpoczęto realizację zagospodarowania i jej nie zakończono – formalnie nie doszło więc do rozpoczęcia działalności, ale teren jest zajęty przez nieużytkowane obiekty.

W wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych przypadkach do kategorii „przestrzeni zdegradowanej” możliwe jest zaliczenie terenów lub obiektów, które nie są wyłączone z dotychczasowego użytkowania (są to obiekty i tereny na których aktualnie prowadzi się działalność mieszczącą się w kategoriach użytkowania określonych powyżej) jeśli istnieje możliwość i jest społecznie lub ekonomicznie uzasadnione podjęcie działań na rzecz ich adaptacji do celów rozwoju społecznego lub gospodarczego realizujących ideę i spełniających kryteria uznania za działania rewitalizacyjne.

Tak rozumiana przestrzeń zdegradowana występuje na terenie miejscowości Kłęczkowo i jest przewidziana do adaptacji na potrzeby rozwoju społecznego, natomiast na terenie miejscowości Małe Czyste występująca przestrzeń zdegradowana (obiekty powojskowe oraz budynek poszkolny, opisane w rozdziale 5.2.) nie jest przewidziana obecnie do działań rewitalizacyjnych.

Obie miejscowości poddano również badaniu pod kątem występowania problemów w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej.

Tabela 21. Miejscowość Kłęczkowo - negatywne zjawiska w innych sferach

Problem	Opis
Przestrzeń zdegradowana	
Występowanie przestrzeni zdegradowanych	Na terenie wsi Kłęczkowo występuje przestrzeń zdegradowana w postaci obecnie użytkowanego na cele mieszkaniowe budynku komunalnego w zespole dworsko-parkowym, zlokalizowanego na działce nr 11/4 o powierzchni 1,5700 ha, w którym znajdują się pomieszczenia o funkcjach innych niż mieszkaniowe, mogące stanowić bazę do stworzenia miejsca spotkań dla mieszkańców
Sfera gospodarcza	
Klimat aktywności gospodarczej	Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w latach 2009-2015 ¹² wskazują, iż dynamika na obszarze miejscowości Kłęczkowo w badanym okresie wykazuje regres, podczas gdy w Gminie Stolno wykazuje niewielki wzrost.

¹² Dane dla miejscowości statystycznych są dostępne w GUS od 2009 r.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna	
Brak infrastruktury społecznej	Miejscowość nie posiada obiektów infrastruktury społecznej: świetlicy wiejskiej, domu kultury, biblioteki, (lub ich placówki filialnej) ani obiektów infrastruktury sportowej w odległości mniejszej niż 1,5 km od jej centrum (najbliższa infrastruktura tego typu znajduje się w odległości 2,8 km)
Problemy komunikacyjne	Niewystarczająca liczba kursów komunikacyjnych umożliwiających mieszkańcom dojazd do instytucji gminnych, szkół i pracy w Stolnie oraz w ośrodkach znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie tj. w Chelmie, Grudziądzu, Grubnie.
Sfera środowiskowa	
Niska świadomość ekologiczna mieszkańców	Stwierdzone na podstawie ankiet występowanie dzikich wysypisk śmieci.
Sfera techniczna	
Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych	Budynek komunalny zlokalizowany na działce nr 11/4 znajduje się w fatalnym stanie technicznym i wymaga gruntownego remontu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno.

Tabela 22. Miejscowość Małe Czyste – negatywne zjawiska w innych sferach

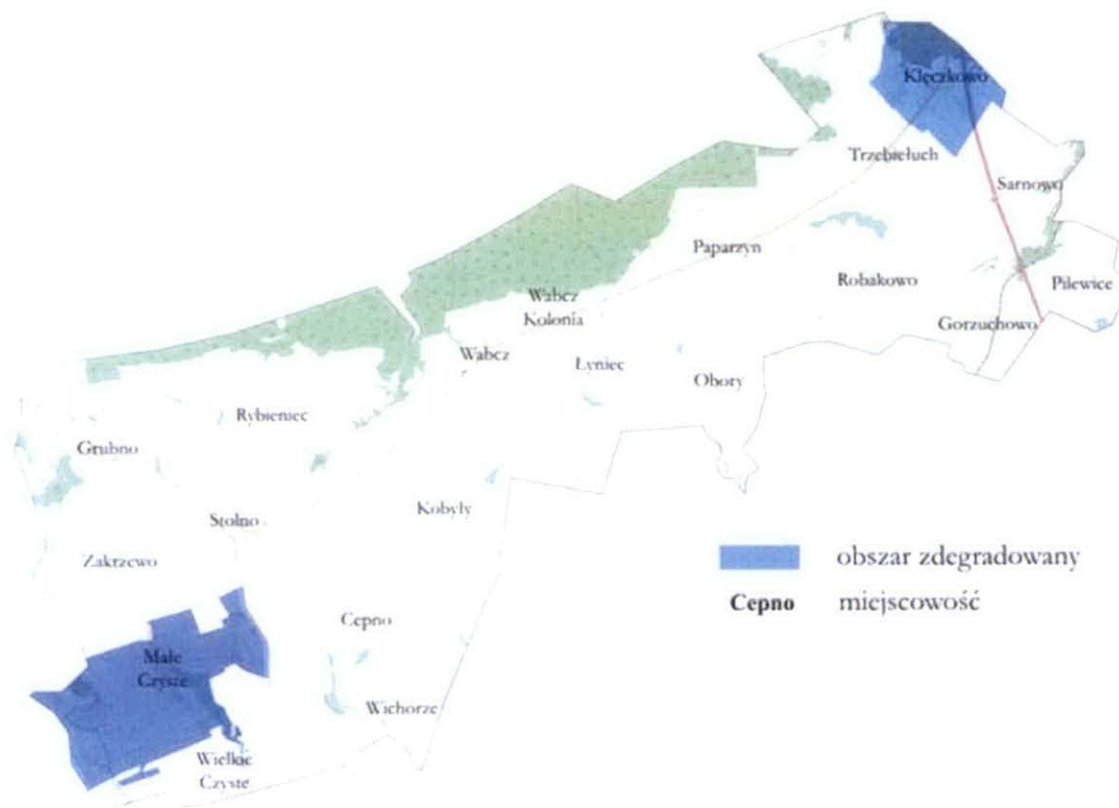
Problem	Opis
Przestrzeń zdegradowana	
Występowanie przestrzeni zdegradowanych	Na terenie wsi Małe Czyste występuje przestrzeń zdegradowana w postaci zabytkowych obiektów powojennych na działkach nr 216 i 248 o powierzchni 1,51 ha oraz budynku poszkolnego na działkach nr 465/9 i 465/10 o powierzchni 0,9073 ha.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną	Miejscowość nie posiada obiektów infrastruktury społecznej: świetlicy wiejskiej, domu kultury, biblioteki, (lub ich placówki filialnej) w odległości mniejszej niż 1,5 km od jej centrum (najbliższa infrastruktura tego typu znajduje się w odległości 2,6 km). Istniejące boisko poszkolne jest w złym stanie i wymaga dostosowania do potrzeb mieszkańców. Istniejące tereny publiczne są niskiej jakości.
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną	Niewystarczający zasięg kanalizacji sanitarnej grawitacyjno-tłocznej.
Problemy komunikacyjne	Niewystarczająca liczba kursów komunikacyjnych umożliwiających mieszkańcom dojazd do instytucji gminnych, szkół i pracy w Stolnie oraz w ośrodkach znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie tj. w Chelmie, Grudziądzu, Grubnie.
Sfera środowiskowa	
Niska świadomość ekologiczna mieszkańców,	Stwierdzone na podstawie ankiet występowanie dzikich wysypisk śmieci.
Sfera techniczna	
Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych	Postępująca degradacja budynku po byłej szkole, którego gmina nie może utrzymywać z braku środków finansowych. Remiza strażacka wymagająca gruntownego remontu i rozbudowy. Obiekt boiska sportowego znajdującego się przy zlikwidowanej szkole wymaga głębokiego remontu oraz rozbudowy aby mógł pełnić swoje funkcje

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Stolno.

3.2.1. Podsumowanie analizy miejscowości pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach

Ze względu na fakt, że w miejscowościach **Kłęczkowo i Małe Czyste** występują minimum po dwa problemy społeczne, przestrzeń zdegradowana a także problemy w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, przestrzenno – funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej **obie te miejscowości należy uznać za obszar zdegradowany.**

Mapa 2. Granice obszaru zdegradowanego w gminie Stolno.

Źródło: Opracowanie własne.